

Lakialoite LA 70/2016 vp

Saara-Sofia Sirén kok ym.

Lakialoite laiksi sairausvakuutuslain 11 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Sairausvakuutuslaissa säädetään äitiysrahan, isyysrahan ja vanhempainrahan määräytymisperusteista. Vanhempainetuuksien tarkoituksena on huolehtia, että vanhemmuuden kustannukset eivät olisi kenellekään kohtuuttomia. Vanhempainetuuksien määrä päiväraha-kauden aikana lasketaan ensisijaisesti kautta edeltävien työtulojen perusteella. Näiden etuuskien tasoon etuuden aikana vaikuttavat etuuden saajan työtulot päiväraha-kauden aikana.

Voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti päivärahaetuuksien määrä laskee vähimmäistasoon, mikäli lapsen äiti tai isä on samanaikaisesti ansiotyössä päiväraha-kauden aikana. Ansiotyön tekemisen tilanteessa on perusteltua, että saadut ansiotyötulot pienentävät päivärahojen määrää, koska tällöin tarve yhteiskunnan maksamaan tukeen pienenee. Viime aikoina esille on noussut tapauksia, joissa henkilön osallistuminen kunnallisen luottamustoimen hoitoon on tulkittu työksi siten, että luottamustoimien kokouspäiviltä on maksettu äitiys- ja vanhempainpäivärahaa minimimääräisesti. Toimeentuloturva-asioiden muutoksenhakuelimet sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta ja vakuutusosasto ovat ratkaisukäytännössään katsoneet, että voimassa olevan lainsäädännön mukaan kunnallisen luottamustoimen hoitaminen on sairausvakuutuslakia sovellettaessa rinnastettava ansiotyöhön.

Kunnallisten luottamustehtävien hoitaminen on lainsäädännössä turvattu oikeus ja myös velvollisuus, eikä sen rinnastaminen ansiotyöhön ole perusteltua. Koska kunnallisten luottamustehtävien hoitamisesta maksettavat kokouspalkkiot on rinnastettu ansiotyöhön, on kunnallisten luottamustehtävien hoitaminen pienentänyt vanhempainrahaa vähimmäistasoon. Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus osallistua politiikkaan ja julkisen vallan on turvattava ja edistettävä tämän oikeuden toteutumista. Kunnallisista luottamustehtävistä maksettavat palkkiot ovat luonteeltaan erilaisia kuin ansiotyötulot. Siinä, missä ansiotyötulojen tarkoituksena on parantaa niitä saaneen toimeentuloa, kunnallisista luottamustoimista maksettavien palkkioiden tarkoituksena on korvata tehtävän hoitamiseen kuluva aikaa pitäen tämän perustuslaillisen oikeuden toteuttaminen mahdollisimman suurena määränä kaikkien ulottuvilla.

Perhe-etuuskien tarkoituksena on lapsen kotona tapahtuvan hoidon turvaaminen. Se ei voi kuitenkaan tarkoittaa sitä, että pienen lapsen vanhempi joutuu eriarvoiseen asemaan osallistuessaan kunnallisen luottamustoimen hoitoon ja politiikkaan. Lapsiperheiden arjessa on paljon sellaisia tilanteita, joissa hoitoapua saadaan esimerkiksi perhepiiristä silloin, kun vanhemmalla on henki-

Lakialoite LA 70/2016 vp

lökohtaisia menoja. Tällaiset säännöllisetkään järjestelyt eivät johda etuuksien maksamiseen miniminä.

Sairausvakuutuslain mukaan työssäololla tarkoitetaan varsinaista ansiotyötä eli työ- tai virkasuhteessa tai yrittäjänä tapahtuvaa työskentelyä, josta muodostuu henkilön elinkeino. Kunnalliset luottamushenkilöt eivät ole työ- tai virkasuhteessa kuntaan, eikä luottamustoimipalkkioista kerry lomaoikeutta tai eläkettä. Tästä huolimatta edellä todetun mukaisesti luottamustoimipalkkioita on tulkittu vanhempainetuuksia pienentävinä. Nykyinen hallintokäytäntö luottamustoimesta maksettavien palkkioiden vaikutuksesta erilaisiin etuuksiin vaihtelee. Esimerkiksi työttömyysetuuksien kohdalla julkisoikeudellisesta luottamustoimesta saatuja tuloja ei pääsääntöisesti oteta huomioon sovittelussa, jos luottamustoimea ei hoideta työ- tai virkasuhteessa. Tällöin kunnallisesta luottamustoimesta saatu kokouspalkkio ei vähennä työttömyysetuuden määrää. Kunnallisista luottamustoimista maksettavien palkkioiden kohtelua eri etuuslajeissa olisi tarkoituksenmukaista yhtenäistää.

Jotta pienten lapsien vanhempia kannustettaisiin nykyistä paremmin kunnallisten luottamustehtävien hoitamiseen, olisi sairausvakuutuslakia perusteltua muuttaa siten, että kunnallisista luottamustehtävistä maksettavia palkkioita ei huomioitaisi päivärahoja alentavana tulona. Myös sosiaali- ja terveysministeri Mattila on kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa (KKV 430/2016 vp) todennut, että nykyisellä käytännöllä ottaa huomioon luottamustoimesta saadut tulot vanhempainpäivärahojen arvioinnissa saattaa olla joissakin tapauksissa vaikutusta siihen, kuinka kansalaiset osallistuvat yhteiskunnalliseen toimintaan. Tätä ei Mattilan vastauksen mukaan ole kuitenkaan pidetty riittävänä perusteena muuttaa lainsäädäntöä siten, ettei luottamustehtävistä saatu palkkio koskaan vaikuttaisi maksettaviin sosiaalietuuksiin.

Edellä olevan perusteella lainsäädäntöä tulee muuttaa siten, että sairausvakuutuslain mukaisten vanhempainpäivärahojen määrän arvioinnissa ei jatkossa huomioitaisi kunnallisista luottamustoimista saatavia palkkioita. Selkeyden vuoksi perusteltua olisi rajoittaa tätä poikkeusta siten, että siinä huomioitaisiin vain kuntalain mukaisista tehtävistä maksettavat palkkiot, ei esimerkiksi kuntien omistamien osakeyhtiöiden maksamia palkkioita. Tämän lisäksi olisi perusteltua määrittellä, että tätä sovelletaan vain osa-aikaisesti hoidettaviin kunnallisiin luottamustoimiin eikä esimerkiksi kuntalain mukaisen pormestarin tai vastaavan täysipäiväisen kunnallisen luottamustehtävän hoitamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sairausvakuutuslain 11 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Lakialoite LA 70/2016 vp

lisätään sairausvakuutuslain (1224/2004) 11 luvun 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 678/2014, uusi 2 momentti seuraavasti:

11 luku

Päivärahaetuksien määrä

8 §

Ansiotyössä ja omassa työssä olon vaikutus vanhempainpäivärahan määrään

Edellä 1 momentissa säädettyä ei sovelleta silloin, kun:

1) äidin tai isän tulot ovat kuntalain (410/2015) mukaisen luottamustehtävän hoitamisesta mainitun lain 82 §:n nojalla maksettavia muita kuin täysipäiväisen työskentelyn mahdollistavia palkkioita luottamustoimen hoitamisesta; tai

2) äidin tai isän tulot ovat kuntalain 6 §:ssä tarkoitettuun kuntakonserniin kuuluvan yhteisön hallituksen jäsenyydestä saatavia palkkioita.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.10.2016

Saara-Sofia Sirén kok
Outi Mäkelä kok
Anne-Mari Virolainen kok
Sari Multala kok
Susanna Koski kok
Sanna Lauslahti kok
Timo Heinonen kok
Harry Harkimo kok
Harri Jaskari kok
Markku Eestilä kok
Kari Tolvanen kok
Juhana Vartiainen kok
Sofia Vikman kok
Pauli Kiuru kok
Eero Suutari kok